

เล่าเรื่องวรรณคดีไทย

ราชาธิราช ตอน สมิธพระรามยาสา

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยกระดาษ คืบเน็ต เอ
กระดาษจากไม้ปลูก ไม่รบกวนไม้อธรรมชาติ

ศิริวรรณ ยิ้มละมัย

เล่าเรื่องวรรณคดีไทย ราชาธิราช ตอน สมิงพระรามอาสา

สำหรับ
บุคคลทั่วไป
และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระที่ ๕ : วรรณคดี และวรรณกรรม

มาตรฐาน ท ๕.๑ : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและ
วรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตจริง

ศิริวรรณ ยิ้มละมัย

เล่าเรื่องวรรณคดีไทย ราชาริราช ตอน สมิงพระรามอาสา

ภาพปก : เฉลิม อัครกะพู่

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ศิริวรรณ ยิ้มละมัย.

เล่าเรื่องวรรณคดีไทย ราชาริราช ตอน สมิงพระรามอาสา.--กรุงเทพฯ : แม็ค, 2549.
104 หน้า.

1. ราชาริราช--ตามเรื่อง. I. ชื่อเรื่อง.

895.914

ISBN : 974-94035-4-1

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

บริษัทของสงวนลิขสิทธิ์ ห้ามมิให้ผู้ใดนำส่วนหนึ่งส่วนใด หรือตอนหนึ่งตอนใด
ของเนื้อเรื่อง ภาพประกอบและอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ไปทำการคัดลอก
โดยวิธีพิมพ์ดีด เรียงตัว อัดสำเนา ถ่ายฟิล์ม ถ่ายเอกสาร
พิมพ์โดยเครื่องจักร หรือวิธีการอื่นใดเพื่อนำไปแจก จำหน่าย

สงวนลิขสิทธิ์: มิถุนายน 2549

ราคา 60 บาท

จัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

การสั่งซื้อ : ส่งธนาคัตสั่งจ่าย ไปรษณียลาคพรวัวในนาม บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

9/99 อาคารแม็ค ซอยลาคพรวัว 38 ถนนลาคพรวัว แขวงจันทรเกษม

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2938-2022-7 โทรสาร 0-2938-2028

พิมพ์ที่ : บริษัท บออสการพิมพ์ จำกัด

โทรศัพท์ 0-2742-4852, 0-2424-6378

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยกระดาษ ดับเบิล เอ
กระดาษจากไม้ปลูก ไม่รบกวนไม้ธรรมชาติ

คำนำสำนักพิมพ์

เล่าเรื่องวรรณคดีไทย ราชาราช ตอน สมิงพระรามอาสา เป็นวรรณคดีที่มีความสำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แม้จะมีเนื้อหาสาระที่สลับซับซ้อนยืดยาว แต่ด้วยความสามารถของผู้แต่ง จึงทำให้เนื้อหามีความสนุกสนานให้ทั้งแง่คิดและมีโวหารที่ถือเป็นแบบอย่างได้เป็นอย่างดี อีกทั้งตัวละครในเรื่องทุกตัวยังแสดงความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้งรัก โลภ โกรธ หลง

จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเล่าเรื่องวรรณคดีไทย ราชาราช ตอน สมิงพระรามอาสา เล่มนี้จะเป็นหนังสือที่น่าอ่านสักเล่มหนึ่ง

บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

คำนำผู้เขียน

ราชาธิราชเป็นวรรณคดีที่มีความสำคัญเรื่องหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งเกิดหลังวรรณคดีเรื่องสามก๊ก แต่ได้รับการยกย่องไม่แพ้สามก๊กเช่นกัน แม้เรื่องราชาธิราชจะมีความซับซ้อนยืดยาว แต่ด้วยความสามารถของท่านผู้เรียบเรียงสามารถทำให้นือหากระชับสนุกสนาน ให้แง่คิดน่าติดตาม และมีสำนวนโวหารที่ถือเป็นแบบอย่างได้ มีการแปลและเรียบเรียงมาเป็นภาษาไทยหลายฉบับ เช่น ราชาธิราชฉบับกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ราชาธิราชฉบับรัชกาลที่ ๕ ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้กรมพระอาลักษณ์รวบรวมแต่งใน พ.ศ. ๒๔๑๒ และราชาธิราชฉบับหมอบรัดเลย์พิมพ์ครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๒๓

ราชาธิราชแม้จะเป็นเรื่องที่ทำให้ความรู้ในด้านการรบ ตำราพิชัยสงคราม แต่การเขียนเป็นไปในลักษณะของการบันทึกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ตัวละครในเรื่องทุกตัวแสดงถึงความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้งความรัก โลภ โกรธ หลง และแง่คิด คติสอนใจ

การศึกษาราชธิราช ตอน สมิงพระรามอาสานั้น ควรมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ควบคู่กันไป เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้ผู้อ่านได้รับสาระประโยชน์อย่างแท้จริง

ศิริวรรณ ยิ้มละมัย

สารบัญ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับราชาธิราช ตอน สมิงพระรามอาสา	๑
ผู้แต่ง	๑
สมัยที่แต่ง	๔
จุดมุ่งหมายในการแต่ง	๔
ลักษณะคำประพันธ์	๔
เนื้อเรื่องย่อ “ราชาธิราช”	๕
บทวิเคราะห์เรื่อง ราชาธิราช ตอน สมิงพระรามอาสา	๒๒
การใช้สำนวนภาษา	๒๒
ความเชื่อที่ปรากฏในเรื่อง	๓๔
ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่ปรากฏในเรื่องราชาธิราช	๕๐
ประเพณีที่ปรากฏในเรื่อง	๕๐
กโบายที่ปรากฏในเรื่อง	๖๔
การแต่งกายเมื่อออกศึก	๗๒
ลักษณะการปกครอง	๗๔
ลักษณะทางสังคม	๗๔
การดูแลลักษณะม้าที่ดี	๗๕
ตัวละครสำคัญ	๗๘
สมิงพระราม	๗๘
พระเจ้ามณฑิรยทอง (พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง)	๘๖
พระเจ้ากรุงต้าฉิง	๘๙
พระอัศวมเหสี	๙๒
คำสอนที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตในสังคมไทย	๙๖
บรรณานุกรม	๙๘

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ ราชาธิราช ตอน สมิงพระรามอาสา

ราชาธิราชเป็นวรรณคดีร้อยแก้วเชิงความเรียงที่มีความสำคัญเรื่องหนึ่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) ด้วยทรงมีพระราชประสงค์ให้เป็นเครื่องปลุกเตือนใจชาวไทยทั้งหลายให้ตื่นตัวในการมีความรักชาติบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารหาญผู้ทำหน้าที่ดูแลรักษาประเทศชาติ ให้มีใจรักและหวงแหนในแผ่นดินบ้านเกิดเมืองนอนของตนโดยมุ่งเน้นให้ทหารไทยมีความรู้สึกภูมิใจและมีความเก่งกล้าจนทหารไทยไม่สามารถเอาชนะได้ เนื้อเรื่องกล่าวถึงความยิ่งใหญ่และการสร้างแสนยานุภาพของพระเจ้าราชาธิราชแห่งรามัญประเทศหรือมอญ โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้กวีในราชสำนัก ๔ ท่าน คือ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) พระยาอินทรอัครเดช พระภิรมย์รัศมี และพระศรีสุริยปริชา เป็นผู้เรียบเรียงและแปลเป็นภาษาไทยขึ้น แต่ไม่มีหลักฐานปรากฏชัดว่าท่านใดแต่งตอนใดบ้าง ในที่นี้จะขอกล่าวถึงประวัติของท่านผู้เรียบเรียงซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในแวดวงวรรณคดี คือ เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

ผู้แต่ง

ประวัติเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

เจ้าพระยาพระคลัง (หน) นามเดิมว่า หน เกิดในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ในแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ หนังสือลำดับนามสกุล บุญ-หลง กล่าวว่าเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นบุตรของเจ้าพระยาบดินทร์สุรินทรฤทัย (บุญมี) กับท่านผู้หญิงเจริญ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีกวีหลายท่านที่มีความสามารถ เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

เป็นหนึ่งในกวีที่มากด้วยความสามารถดังกล่าว ผลงานของท่านเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย อาทิ บทประพันธ์ร้อยแก้วประเภทความเรียงดีเด่น ได้แก่ เรื่อง ราชอิธราษและสามก๊ก สำนวนภาษาที่นำมาแปลและเรียบเรียงมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือใช้ภาษาเรียบง่าย เนื้อความกระชับ ได้ใจความชัดเจน

เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้รับการยกย่องให้เป็นยอดนักแปลของชาติคนหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีบทร้อยกรองที่ประพันธ์ด้วยความประณีตอีกหลายเรื่อง และเรื่องที่ทำให้มีชื่อเสียงมากที่สุด คือ “มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร” ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการเห็นว่ามีความไพเราะและมีคุณค่า จึงนำมาดัดดองเป็นส่วนหนึ่งของแบบเรียนวรรณคดีไทยระดับชั้นมัธยมศึกษา ทำให้ท่านได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งในห้ากวีใหญ่ หรือกวีโบราณที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ๕ คน เพราะท่านสามารถประพันธ์บทร้อยกรองได้ทุกประเภท ทั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย และร้อยแก้ว ทั้งนี้มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์กุมารและมัทรียังคงนำมาใช้เทศน์อยู่จนทุกวันนี้ ในเทศน์มหาชาติทั้ง ๑๓ กัณฑ์ กัณฑ์กุมารและกัณฑ์มัทรี เป็นกัณฑ์ที่กวีชอบที่สุด

ประวัติการรับราชการ

นายหนรับราชการในสมัยกรุงธนบุรี ในสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ กรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์ มีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงสรวิจิต (หรือหลวงสรพรวิจิต) ตำแหน่งนายด่านเมืองอุทัย เมื่อกรุงธนบุรีเกิดจลาจล หลวงสรวิจิต นายบุญนาค บ้านแม่ลา กับพระยาสุรศักดิ์ นำไพร่พลพากันเข้ามาล้อมพระราชวัง และเมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสละราชสมบัติ เสด็จออกผนวช ณ วัดอรุณราชวราราม ขณะนั้นหลวงสรวิจิตกับพวกได้รักษาพระนครอยู่ ต่อมาเมื่อพวกที่เข้ายึดอำนาจเกิดแตกความสามัคคี ความเห็นไม่ตรงกัน จึงเกิดการทะเลาะวิวาทกันขึ้น ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ซึ่งยกทัพไปตีเมืองเขมรได้ทราบข่าวว่ากรุงธนบุรีเกิดจลาจลจึงรีบยกทัพกลับมาทางปราจีนบุรี หลวงสรวิจิตออกไปรับกองทัพ ณทุ่งแสนแสบ ได้รายงานข้อราชการต่างๆ ให้ทราบและเชิญให้นำทัพเข้าสู่พระนคร